

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na 27. posvetu slovenske diplomacije**

Brdo pri Kranju, 17. december 2023

Velja govorjena beseda.

Spoštovana predsednica državnega zbora,
spoštovana ministrica,
spoštovane diplomatke in diplomati,
cenjeni gostje.

Naj najprej zaželim dobrodošlico vsem, ki ste iz diplomatsko-konzularnih predstavništev po svetu prišli v Ljubljano. Verjamem, da vam je lepo spet srečati svoje domače, prijatelje, sodelavce in znance. Dobrodošlica je iskrena. Ob številnih obiskih in srečanjih, ki sem jih letos opravila v tujini, sem lahko v imenu države samozavestno govorila o številnih vprašanih prav zaradi izjemne podpore slovenske diplomacije. Zato vsem vam, ki ste po svetu, tistim, ki ste v Mladiki, na Gregorčičevi, na Jablah in še kje, velika in iskrena hvala.

Pogosto poudarjam potrebo po usklajenosti na področju zunanje politike. Menim, da to imamo. Veseli me, da se ne spoprijemamo več s tako imenovanimi 'soliranjji'. V tem neprijaznem svetu je vodenje vsebinsko usklajene zunanje politike še toliko pomembnejše.

Svet res ni prijazen, že v naši neposredni bližini ne. Spomnili se boste, da sem pred letom dni omenila izvajanje Schengenskega sporazuma. Rekla sem, da se ta še vedno izvaja s figo v žepu. Kot lahko vidimo, je danes še slabše. Zapiranje meja je odgovor

Evrope na pritisk migrantov. Komaj smo ukinili mejo s Hrvaško, že smo znova vzpostavili nadzor. Italija je naredila podobno, mi smo policijo postavili tudi na madžarsko mejo. Morda se motim, a mislim, da nadzorne točke ne bodo kmalu izginile. Avstrija nezakonito izvaja nadzor meje že osem let, in to kljub sodbi Sodišča EU, ki je takšno ravnanje označilo za neskladno s šengenskim zakonikom.

Kljub temu sem ob primeru širitve Schengenskega območja na Hrvaško poudarila, da evropski integracijski proces ni mrtev. Da je počasnejši, ni pa mrtev. To še vedno trdim. Toda psihološki učinek spoznanja, da ideje o enotnem evropskem prostoru še nismo ponotranjili in da kot 'unija' klecemo pred vsakim večjim izzivom, je velik. To ni dobro. V Evropski uniji moramo težave znati jasno opredeliti in jih obravnavati tako, da pri njihovem reševanju ne prevlada sebičnost posameznih držav. Z drugimi besedami, le če bomo znali postavljati prava vprašanja, bomo lahko opredelili težave in iskali ustrezne rešitve. Prava vprašanja moramo postaviti za vse, tudi najtežje probleme.

V tem kontekstu še vedno velja spodbuda, da moramo tudi na rusko agresijo proti Ukrajini, ki jo je treba najostreje obsoditi, gledati širše. To pomeni, da moramo sami pri sebi ugotoviti, kakšno vlogo lahko ima Evropska unija pri nadaljnji pomoči Ukrajini, če smo pri tem lahko enotni, in če zmoremo pomagati Ukrajini tudi brez ZDA. Če namreč pride do radikalne spremembe oblasti v ZDA in s tem do bistvenega zmanjšanja ali celo ukinitve pomoči Ukrajini, bo to vprašanje še kako aktualno. Zato ga je treba postaviti že danes in čim prej najti odgovor nanj.

Spoštovani, neprijaznost sveta se me dotakne tudi drugače – kot matere. UNICEF je že pred nekaj tedni razglasil, da je v tem času daleč najnevarnejši kraj na svetu za otroke Gaza. Število otrok, pobitih v Gazi od 7. oktobra, gre v tisoče.

Palestina je simbol spektakularnega poraza mednarodne skupnosti, ko gre za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov. Priča smo popolni nemoči mednarodnih institucij, ki so soočene z dejstvom, da Palestino dušijo raznoliki interesi držav iz vseh delov sveta in da ni nikakršne empatije do palestinske skupnosti, do ljudi.

Mučno je gledati, kako izraelske sile neprenehoma, nemoteno in neusmiljeno tolčejo po Gazi, kjer je svoje življenje izgubilo že okrog 18.000 ljudi. Vse to pred očmi svetovne javnosti, pred očmi sosednjih arabskih držav, pred očmi mednarodne skupnosti, kjer ena država v Varnostnem svetu blokira resolucijo, ki je elementarne humanitarne narave.

Rekla sem že, da je to, kar se dogaja v Gazi, zločin. Kot pravnica ponovno dodajam: prihodnost in ustrezna sodišča bodo potrdili, za kakšen zločin gre. Zavedam se, da glede odnosa do konflikta med Izraelom in Hamasom strinjanja v Evropski uniji ni. Zato je še toliko pomembnejše, da se Slovenija opredeli za humanost, za mednarodno pravo in za človekovo dostojanstvo.

Nič, kar ignorira pravico do osnovnega človekovega dostojanstva – in tega v Gazi danes praktično ni – ne bo preneslo testa zgodovine, ko bodo naši znanjci govorili o tej moriji in odgovornih zanjo. Edino pravilno je, da Slovenija daje svoj glas za humanitarno podporo Palestini. Prav je, da je Slovenija sopodprla resolucijo Varnostnega sveta o humanitarni prekinitvi ognja ter da je bila med 153 državami članicami, ki so v torek podprle podobno resolucijo Generalne skupščine. Zaščita civilistov in boj proti terorizmu pač nista med seboj izključujoča.

Spremljanje nemoči mednarodnih institucij, ko gre za zaščito človeka, me pripelje do razmišljanja o temah prihodnosti, ki jih želim deliti z vami. Odzivnost sistema OZN na izzive v mednarodnih odnosih in odpornost proti njim sta ena izmed petih tem, ki jih bom omenila danes.

Slovenija bo čez nekaj tednov nastopila dveletni mandat nestalne članice Varnostnega sveta. Za kakovost našega dela v tem poglavitnem organu me ne skrbi. Tam imamo vrhunske diplomatke in diplomate; tudi sama sem imela privilegij biti deležna njihovega kakovostnega dela. Bolj me skrbi, da se na svetovni ravni krha soglasje o pomenu in nujnosti Organizacije združenih narodov ter institucij, povezanih z njo, torej sistema OZN. S tem se ruši vera v sposobnost sistema, ustrezno odzvati se na dogajanja v svetu.

Številni menijo, da je predvsem OZN neučinkovit, zastarel, celo nepotreben. S tem se naša država ne more in ne sme strinjati. Ustanovna listina OZN, naša globalna ustava, temelji na vladavini mednarodnega prava in mirnem reševanju sporov – to je civilizacijski dosežek. Seveda vidimo, da ga vse države ne razumejo tako. Dolgo zgodovino izkoriščanja pravice veta za uresničevanje lastnih interesov poznamo. Zaradi takšnih ravnanj je odnos do OZN danes takšen, kot je bil odnos do Društva narodov v tridesetih letih 20. stoletja. Kdor ve, kaj se je zgodilo po propadu Društva narodov, mora priznati, da je tako ravnanje in obnašanje do OZN škodljivo.

To je treba povedati naglas. Zato si bom na različnih ravneh prizadevala za odkrito in vključujoče razmišljanje o nujnih reformah v sistemu OZN. Izkušnje, ki jih bo pri tem pridobivala Slovenija kot nestalna članica Varnostnega sveta, bodo za vse neprecenljive.

Druga taka tema so dezinformacije. O njih, in sicer o pasteh razvoja umetne inteligence, sem govorila prejšnji torek v Ženevi ob 75. obletnici sprejetja Splošne deklaracije človekovih pravic. Dezinformacije so namreč velik izziv demokraciji kot družbeni ureditvi in načinu življenja. Z razvojem umetne inteligence njihova moč pridobiva nepredstavljljive razsežnosti. Že iz dosedanjih izkušenj vemo, da so volitve v številnih državah pleni tujega vmešavanja in plačanih manipulacij volivcev. V zvezi s tem bi rada poudarila, kaj nas čaka v letu 2024. Kar dve milijardi volivcev bo šlo na volišča. Volitve bodo imeli v več kot 70 državah sveta. Za številne med njimi lahko predvidevamo, da bodo volilni izidi vplivali na stabilnost mednarodne skupnosti.

Težko je izbrati, izidi katerih volitev v letu 2024 so ključni za Slovenijo, čeprav tudi teh, ki pravkar potekajo v Srbiji, ne kaže podcenjevati. Zagotovo ni nepomembno, da bodo naslednje leto volitve v Avstriji in na Hrvaškem. Pozorni moramo biti na evropske volitve. Zanimanje zanje je ogromno, kar ne preseneča. Na celini vre. Populizem dobiva čedalje večjo težo in seveda si te sile želijo, da svojo agendo udejanjajo tudi v Evropskem parlamentu.

Če pogledamo še izven Evrope; ni vseeno, katero pot bo izbrala Indija, država z največjim številom prebivalcem na svetu, toda večina oči bo uprta v ZDA. Če tam oblast prevzame populistična struja, se lahko zgodi, da bo nadaljevanje pomoči

Ukrajini postalo vprašljivo. Utegnemo doživeti ponovno rahljanje vezi z Natom, absolutno brezpogojno podporo ZDA Izraelu, nezainteresiranost za spoštovanje človekovih pravic ter umik s podnebnih pogajanj. Ne vemo, ali bo res tako. Tisto, kar pa iz izkušenj zadnjih ameriških volitev vemo, je, da bodo pretendenti na oblast izkoristili prav vsa sredstva, ki so jim na voljo, tudi laganje, da bodo prepričali volivce. Zato je, ponavljam, o dezinformacijah treba govoriti in iskati rešitve, da bo njihov vpliv čim manjši. Sprejeti moramo, da nas bo agresivno širjenje dezinformacij spremljalo kot epidemija.

Tretje področje, ki mu ob prizadevanjih za feministično zunanjo politiko namenjam kar nekaj časa, je zavzemanje za enakomerno zastopanost spolov na visokih položajih. Slovenija mora biti na tem področju dejavna sogovornica. Ženske predstavljajo polovico svetovne delovne sile, toda njihova vloga in teža v družbi sta še daleč od zaželenih. Vedno znova šokira ocena, da bo trajalo še 140 let, preden bo dosežena enakopravnost pri zastopanosti spolov na vodilnih položajih. Slovenija si bo prizadevala, kot sem v njenem imenu že povedala na septembrskem zasedanju Generalne skupščine, za boljšo zastopanost žensk pri predsedovanju temu pomembnemu svetovnemu organu. Doslej so v 78 letih njenega delovanja Generalni skupščini namreč predsedovale ... samo štiri ženske.

Ta slovenska pobuda bo sčasoma pridobila širšo podporo med državami članicami. V to verjamem. Pri tem vsi skupaj računamo na vašo pomoč. Da boste med svojimi stiki in sestanki dosledno izražali podporo večjemu zastopstvu žensk v odločevalnih in predstavniških organih ter podprli tudi konkretni predlog za izmenjujoče letno predsedovanje Generalni skupščini Združenih narodov – eno leto predseduje moški, drugo leto ženska.

Seveda taka pobuda ne bo odpravila neenakosti, a prav vsako – tudi simbolno – dejanje šteje. Za Slovenijo je to še toliko pomembnejše, saj zna utirati pot pobudam, ki so se še včeraj zdele idealistične. Kdo ne bi bil ponosen na uveljavitev človekove pravice do zdravega in čistega okolja, kjer je bila vloga slovenske diplomacije ključna!

To me pripelje do četrte teme: mednarodno varstvo okolja. Vode so in ostajajo pomemben del mojih aktivnosti, kjer se iskreno zahvaljujem za vso podporo, ki sem je

bila deležna na vodnem vrhu v New Yorku. A za to priložnost bi se rada vrnila k pravkar končanemu COP-28. Tam smo nekaj dosegli in vemo, kje bo naslednji COP. Nisem pa optimistična, ko skušam oceniti, koliko je v mednarodni skupnosti resničnega, iskrenega zavedanja, da smo sredi globoke trojne planetarne krize: krize zaradi podnebnih sprememb, krize zaradi hitrega izgubljanja biotske raznovrstnosti in krize onesnaževanja.

O teh krizah se doma in v tujini pogovarjamo veliko, a še premalo. Očitno premalo, saj je, žal, kljub določenim premikom, izkupiček mednarodnih podnebnih pogajanj preskromen. Po preboju v obliki pariškega podnebnega sporazuma leta 2015 njegovo uresničevanje ni dovolj hitro. Če bo šlo tako naprej, se bo planet dodatno segrel za 3 do 4 stopinje Celzija v primerjavi s predindustrijsko dobo. Znanost svari, da je pregretje ozračja za več kot 1,5 stopinje Celzija točka brez vrnitve, po kateri bodo pogoji za naše življenje veliko težji in slej ko prej nemogoči. Pri tem se Slovenija zaradi svojih danosti segreva celo dvakrat hitreje od svetovnega poprečja. Na to premalo opozarjamo, zato sem temu področju nekaj besed namenila v sredinem govoru v državnem zboru.

O revščini in mednarodnem varstvu okolja prav tako premalo govorimo. Premalo opozarjamo, da revni za nastalo stanje ne nosijo velike odgovornosti. Njihov ogljični odtis je zanemarljiv, vsekakor neprimerljiv s trpljenjem, ki je posledica njihove revščine. K okoljski in še posebej podnebni pravičnosti doma in po svetu, na primer v odnosu do tistih, ki živijo v energetske revščini, sem prav tako pozivala in bom pozivala ob vsaki priložnosti. Podnebno pravičnost je treba vključiti tudi v prizadevanja za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti.

Tudi to bo ena od naših nalog kot nestalne članice Varnostnega sveta Združenih narodov, za katero pa vas, drage diplomatke in diplomati, prosim, da se je lotimo kar najbolj zavzeto. Odločno moramo zastopati stališče, da je podnebna kriza postala eden ključnih virov revščine, nasilja, vojn, ki lahko ponovno do temeljev zamajejo naš planet. V tem kontekstu naj poudarim, da mednarodna skupnost ta trenutek prispeva vsega pet odstotkov sredstev za doseg ciljev trajnostnega razvoja. Z dvigom sredstev za razvojno pomoč bi in bo Slovenija pokazala, da ji je mar.

Za konec bi se rada še enkrat vrnila k Evropski uniji. Kot posebno, peto temo, jo poudarjam zaradi dveh, med seboj povezanih dejavnikov, ki sta v zunanjepolitičnem kontekstu pomembna za prihodnost unije in s tem Slovenije: to sta širitev in reforma.

Glede širitve sem prepričana, da je v našem strateškem interesu, da v EU vstopijo vse države zahodnega Balkana in tudi države iz vzhodne soseščine, ki so postopke pridruževanja EU šele začele. Širitev EU je za nas pomembna tako gospodarsko kot tudi varnostno. Če EU ni dovolj dejavna v teh regijah, geopolitični prostor zapolnijo druge sile. Njihov namen je jasen: destabilizirati regije ter povečati svoj politični in gospodarski vpliv.

Drugo področje je reforma EU. Gre za stalni proces, kjer je pomemben vsak premislek, kako naprej. Poročilo francosko-nemške delovne skupine pomeni tak premislek. Poročilo predlaga številne reforme in instrumente za njihovo doseganje. Ključni izziv bodo spremembe načina dela v Svetu Evropske unije, in sicer tako, da učinkovito delovanje ne bo žrtev preferenc posameznih držav, zamaskiranih v skrb za državne interese. Za zdaj sicer ni politične volje za precejšnje vsebinske spremembe, ki bi nas vodile v novo pogodbo.

Pred nami je torej obdobje razprav in iskanja rešitev, ki se bodo, upam, oblikovale kot manjši koraki, ki jih bodo izpeljale evropske institucije. S tem ni nič narobe. Evropska unija je preživela prav zato, ker so države razumele, kako pomembno je soglasje med njimi. Razdeljena Evropa v svetu ne bo pomenila nič. Države, ki so izstopile iz Evropske unije ali grozijo z izstopom, doslej še niso prepričale, da je to dobra rešitev zanje. Zato bom, dokler me ne bo kdo nedvoumno prepričal o nasprotnem, vedno in povsod zagovarjala, da ima jasno in dobro prihodnost samo povezana Evropska unija.

Spoštovane diplomatke in diplomati, spoštovana predsednica državnega zbora, spoštovana ministrica.

Leto 2023 je bilo izjemno leto za slovensko diplomacijo. Z ogromno večino glasov smo bili izvoljeni v Varnostni svet kot nestalna članica. Beti Hohler, ugledna slovenska pravnica, je bila izvoljena za sodnico Mednarodnega kazenskega sodišča. To so dosežki, na katere smo lahko ponosni. Hkrati pa se moramo zavedati, zakaj smo tako

uspešni. Zato, ker v svetu uživamo ugled. Zato, ker smo načelni in ker se ne uklanjamo posamičnim interesom. Ponosna sem, da sem predsednica take države in tako državo bom še naprej z veseljem predstavljala v tujini.

Seveda se zavedam omejenih pristojnosti, ki jih ima predsednik oziroma predsednica v odločevalskih procesih naše države. Morda sem naivna, ko rečem, da nas v našem delu za Slovenijo ne sme voditi posamična, vase zaverovana politika posameznih kabinetov, temveč le usklajeno delovanje v dobro države brez izključevalne retorike. Morda sem naivna – a v tak način dela verjamem.

Tak način dela nenazadnje potrjuje praksa. Enoletne izkušnje dejavnosti v tujini namreč kažejo, da me številni, ne samo predsedniki, tudi podjetniki, predstavniki mednarodnih nevladnih organizacij, vplivne posameznice in posamezniki, visoki funkcionarji mednarodnih vladnih organizacij redno sprašujejo za stališča Slovenije, za mnenja, za nasvete in podporo. Tu imamo veliko prostora za prepričevanje in zagovorništvo, ko gre za promocijo idej, vrednot, interesov, koristnih za državo. A če želim dobro zastopati Slovenijo, vsebinsko močno ter prepričljivo 'prodajati' slovenske vsebine, potrebujem tudi vašo pomoč. Zdaj me že toliko poznate, da veste, da preberem vse vaše opomnike, zato na dvostranska in večstranska srečanja ne prihajam nepripravljena. In to se ne bo spremenilo – ne v naslednjem letu in ne v celotnem mandatu.

Na koncu bi z vami želela deliti še eno misel.

Seveda vem za težave, ki pestijo vas in našo diplomacijo. Zato vaše delo in entuziazem globoko cenim. Jasno je – tokrat pa vem, da nisem naivna – da samo entuziazem kakovost težko vzdržuje. Zato si iskreno želim, da bi prihajajoče leto prineslo boljše novice tudi za vas – prepogosto se vas razume kot nekaj samoumevnega. Morda prav zato kot družba podcenjujemo spremembe, ki se dogajajo v svetu, in ne opazimo, da prihajamo v obdobje, ko vas bomo potrebovali bolj kot kdaj koli prej.

Pri tem še zdaleč ne mislim samo na predsedovanje Varnostnemu svetu Organizacije združenih narodov. Preizkušenj bo veliko. Zato bo zelo pomembno, da boste v vseh diplomatsko-konzularnih predstavništvih držali skupaj, morebitna nesoglasja pa čim prej odpravili. Ker, ne pozabimo: v službi, v kateri smo, ne delamo za šefe, ne delamo za kabinete, ampak delamo za državo. Podrejanje države lastnim interesom in kapricam pomeni njeno slabitev in nespoštovanje, tega pa si v teh nemirnih časih resnično ne moremo privoščiti.

Vam in vašim družinam želim mirne božične praznike in prijeten skok v novo leto. Leto, ki naj prinese mir.

Hvala.